

Ostlänken

**Mindre arbetsväg JP35. Nyköpings kommun,
Södermanlands län. Arkeologisk utredning.**

Ingeborg Svensson

Ostlänken

**Mindre arbetsväg JP35. Nyköpings kommun,
Södermanlands län. Arkeologisk utredning.**

Ingeborg Svensson

Sammanfattning

Sörmlands Arkeologi AB har under våren år 2023 genomfört en arkeologisk utredning. Utredningen utfördes i anslutning till en befintlig väg, vilken ska breddas och byggas om i samband med arbetet inför Ostlänken och järnvägsplan 35 i Nyköpings kommun, Södermanlands län.

Inom och i anslutning till utredningsområdet finns fyra fornlämningar i form av tre neolitiska boplatser och ett gruvområde. Två av boplatserna innehöll keramik, dels från tidigneolitikum och trättbägarkultur, dels från mellan-neolitikum och gropkeramisk kultur (Fagervik III/IV). I övrigt berörde utredningsområdet fem övriga kulturhistoriska lämningar, vilka omfattas av tre hägnader (stenmurar), en husgrund (källargrund) och ett småindustriområde i form av stenbrott och grustäcker.

Rapporten laddas ned via
www.sormlandsarkeologi.se

eller beställs från

Sörmlands Arkeologi AB
Tideliussgatan 37
118 69 Stockholm

mail@sormlandsarkeologi.se

Grafisk form och layout: Lars Norberg
Kart- och ritmaterial: Ingeborg Svensson
Omslagsfoto: Runstenen U692 på Oknö i Mälaren.

Upphovsrätt, om inget annat anges, enligt Creative Commons licens CC BY.
<http://creativecommons.org/licenses/by/4.0/deed.sv>

© Sörmlands Arkeologi AB
Nyköping 2023

Innehåll

Sammanfattning 2

Utgångspunkt 5

Bakgrund

Syfte & metod 5

Syfte

Metod

Resultat 6

Resultattabell

Fornlämningar

Övriga kulturhistoriska lämningar

Topografi & kulturmiljö 11

Utvärdering 12

Referenser 12

Arkiv

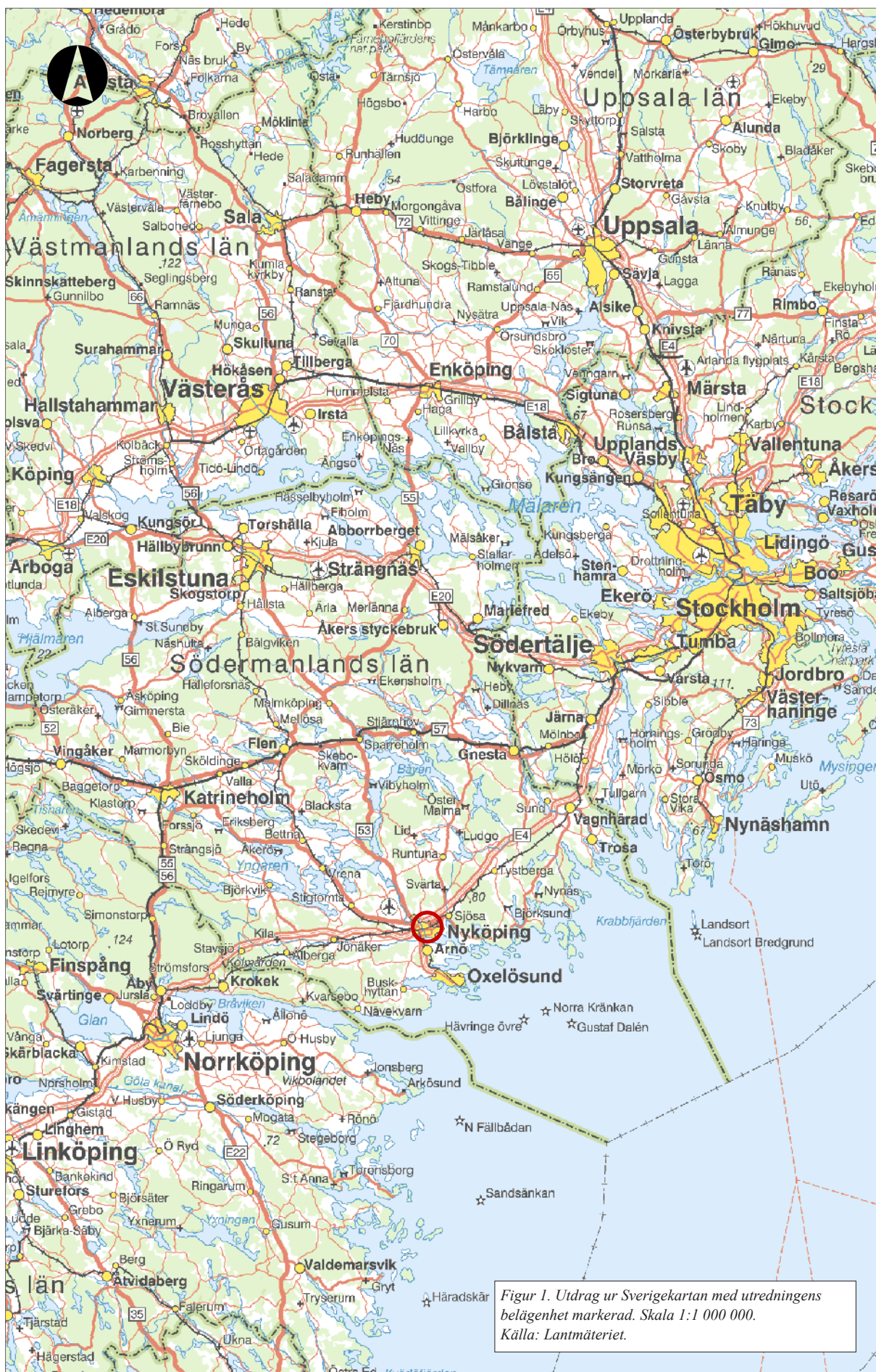
Administrativa uppgifter 13

Bilagor 14

Bilaga 1. Objektsbeskrivningar

Bilaga 2. Rutbeskrivningar

Bilaga 3. Plan över grävda rutor

Figur 1. Utdrag ur Sverigekartan med utredningens belägenhet markerad. Skala 1:1 000 000.
Källa: Lantmäteriet.

Utgångspunkt

Sörmlands Arkeologi AB har den 15 februari och 5 april genomfört en arkeologisk utredning längs med en väg söder om Dammgruvan, vilken ligger i västra delen av Nyköping, Södermanlands län (se figur 1 & 2).

Utredningen utfördes som en del i planeringsarbetet inför Ostlänken och järnvägsplan 35. Arbetet innebär att den mindre befintliga vägen behöver breddas, förstärkas och att mötesfickor ska anläggas. Räknet från vägslänt uppgick utredningsområdet till cirka 6-7 meter på ömse sidor om vägen, vilken är cirka 2 kilometer lång.

Beslut i ärendet är fattat av länsstyrelsen i Södermanlands län (1st dnr 431-4131-2022) enligt 2 kap. 11 § i Kulturmiljölagen (1988:950). Ansvarig för kostnaden var Trafikverket.

Projektledare samt fält- och rapportansvarig var Ingeborg Svensson. I fältarbetet deltog även Patrik Gustafsson Gillbrand. Båda är verksamma som arkeologer vid Sörmlands Arkeologi AB.

Bakgrund

Ostlänken är en ny 15 mil lång dubbelspårig järnväg mellan Järna och Linköping, med planerade stationer vid Vagnhärad, Nyköping, Skavsta flygplats, Norrköping och Linköping. Förberedelsearbetet och planeringen av järnvägen har i stort sett pågått under hela 2000-talet (Järnvägsutredning 2010).

År 2010 fattades beslut om vilken korridor som skulle ligga till grund för fortsatt planering. Under hösten 2014 genomfördes arkeologiska utredningar etapp 1 inom samtliga delsträckor av den fastslagna järnvägskorridoren i Södermanland län (Svensson 2014, Svensson & Svensson Hennius 2015, Bondesson 2015, Beckman-Thoor m. fl 2015, Björklund m. fl 2015). Resultaten ingick som ett av flera underlag inför beslut om järnvägens placering inom själva korridoren.

Därefter har ett förslag på järnvägens sträckning inom korridoren tagits fram av Trafikverket. Inom området för den föreslagna spårlinjen genomfördes sedan arkeologiska utredningar etapp 2 med utgångspunkt i resultaten från etapp 1. Det arkeologiska fältarbetet har varit uppdelat på delsträckor och har utförts vid olika tillfällen av skilda arkeologiska aktörer mellan år 2016 och 2019 (se tex. Beckman-Thoor 2018, Andersson & Svensson 2020, Bondesson 2021).

I dagsläget har hela sträckningen som går genom Södermanlands län varit föremål för etapp 2 utredningar. Under arbetet med respektive järnvägsplan har det sedan tillkommit ytor och vissa mindre förändringar har gjorts av järnvägssträckningen. Som en konsekvens

av det har kompletterande utredningar genomförts underhand, både inom Trosa och Nyköpings kommun (se tex. Celin & Guinard 2022, Norrgren 2022, Beckman-Thoor 2023).

Syfte & metod

Syfte

Syftet med den arkeologiska utredningen var att klargöra om fornlämningar berörs av arbetsföretaget och så långt möjligt beskriva dessa.

Resultaten från utredningen ska kunna användas vid Länsstyrelsens fortsatta tillståndsprövning och utgöra underlag inför eventuella kommande arkeologiska åtgärder.

Resultaten ska också kunna användas som underlag i Trafikverkets planering.

Metod

Utredningen inleddes med en kart- och arkivstudie. Arbetet omfattade bland annat historiska kartor tillgängliga genom Lantmäteriets digitala kartarkiv. Utgångspunkten var den ekonomiska kartan från mitten av 1950-talet samt den häradsekonomiska kartan från sekelskiftet 1900 (www.historiskakartor.lantmateriet.se). Därutöver bearbetades och sammanställdes jordarts- och strandförskjutningskartor i syfte att få en fördjupad bild av terrängen och potentiella lämningar inför fältarbetet. Vidare eftersöktes uppgifter om lösfynd, forn- och kulturlämningar samt tidigare genomförda arkeologiska insatser i Historiska museets digitala samlingar (www.historiska.se/data), i Kulturmiljöregistret, (www.fornsok.raa.se) och i Riksantikvarieämbetets digitala arkiv (www.arkivsok.raa.se).

Därefter utfördes en inventering av utredningsområdet. Inventeringen utfördes för att klargöra förekomst av fornlämningar, möjliga fornlämningar och övriga kulturhistoriska lämningar. Provstick med jordsond genomfördes kontinuerligt i samband med inventeringsarbetet. Lämningarna L1982:7305, L1982:3591 (boplatser), L1982:3236, L1982:3238, L1982:7240 (hågnader/stenmurar), L1984:3898 (småindustriområde/stenbrott) och L1984:4103 (gruvområde) besöktes och besiktigades. Merparten av lämningarna påträffades i samband med en arkeologisk utredning som genomfördes år 2013 (Beckman-Thoor 2013).

Befintlig information för de sedan tidigare kända lämningarna har omdisponerats i Kulturmiljöregistret (KMR) enligt nuvarande praxis. Där det inte fanns någon digital beskrivning har texten skrivits in från inventeringsboken. I ett par fall korrigerades utbredning, beskrivning och lokalisering (se vidare under Resultattabell).

Inom utredningsområdet påträffades ett boplatssläge som blev föremål för utredningsgrävning. I syfte att spåra lämningar ej synliga ovan mark grävdes här fem rutor för hand. Rutorna var 1x1 meter stora och materialet sållades delvis efter bedömning. Provrutorna beskrevs i text och påträffade fynd dokumenterades och återfördes till respektive ruta. Vid återdeponeringen lades fynden i de sydöstra delen av rutan och på fyndpåsen antecknades datum typ av arkeologisk insats och namnet på projektet. Provrutorna lades igen i samband med att fältarbetet avslutades.

Fördjupade kart- och arkivstudier har genomförts avseende hägnaderna (L1982:3236, L1982:3238, L1982:7240), småindustriområdet (L1984:3898) och gruvområdet (L1984:4103). Kartmaterialet har omfattat lantmäteriakter med tillhörande texter som finns tillgängliga i Lantmäteriets digitala kartarkiv (www.historiskakartor.lantmateriet.se) och geologiska kartor och gruvkartor tillgängliga via Geolagret på SGU (www.sgu.se). Litteratur samt äldre bilder och handlingar har eftersökts i Sörmlands museums digitala samlingar och Digitalt museum. Syftet med fördjupning var att klargöra fornlämningsstatus, det vill säga om lämningarna tillkommit före år 1850 eller inte.

Samtliga provrutor och lämningar mättes in med RTK/GPS. Fotodokumentation utfördes genomgående under fältarbets gång.

Resultat

Inom utredningsområdet kunde sammanlagt åtta lämningar konstateras, varav sju var kända sedan tidigare. Som ett resultat av utredningen delades L1984:4103 upp i två, ett gruvområde och en husgrund historisk tid, varför det sammanlagda antalet lämningar slutligen uppgick till nio stycken. Av dessa utgörs fyra av fornlämningar och fem av övriga kulturhistoriska lämningar. De förhistoriska boplatserna kan utifrån fyndmaterial och topografisk belägenhet generellt tillföras neolitikum.

Resultatet av den arkeologiska utredningen redovisas inledningsvis i en Resultattabell med tillhörande resultat-karta (figur 3). Därefter följer en översiktlig redogörelse av resultatet i en löpande text. Detaljerade beskrivningar av lämningar, provrutor och fynd redovisas i bilaga 1 & 2. En plan över grävda provrutor återfinns i bilaga 3.

I följande Resultattabell har *Lista med lämningstyper och antikvarisk praxis. Version 5,0. 2021-02-01. (RAÄ)* utgjort utgångspunkt vid indelning av lämningstyp och antikvarisk bedömning. Samtliga bedömningar har gjorts i samråd med Länsstyrelsen i Södermanlands län. Länsstyrelsen avgör vilka åtgärder som behöver vidtas i varje enskilt fall.

Resultattabell

Objnr	Lämningsnr	Lämningstyp	Källa	Antikvarisk bedömn.	Kommentar	Fig/Bilaga
	L1982:3236	Hägnad	KMR, Kart & arkivstudier LMS akt C57-1:10 år 1780	Övrig kulturhistorisk lämning	Omnämns i text till karta år 1780. Belägen i befintlig fastighetsgräns och därför fortfarande i bruk. Ändrad disposition av information i KMR.	Fig 3
	L1982:8238	Hägnad	KMR, Kart & arkivstudier LMS akt C57-1:10 år 1780	Övrig kulturhistorisk lämning	Omnämns i text till karta år 1780. Belägen i befintlig fastighetsgräns och därför fortfarande i bruk. Ändrad disposition av information i KMR.	Fig 3
	L1982:3591	Boplats	KMR, Besiktning	Fornlämning	Förändrad utbredning, lokalisering (ny inmätning med RTK/GPS), och beskrivning. Ändrad disposition av information i KMR.	Fig 3
	L1982:7240	Hägnad	KMR, Kart & arkivstudier LMM akt 04-nys-13, år 1801 LMS akt C57-1:34 år 1861	Övrig kulturhistorisk lämning	Stenmurar anses generellt inte som äldre tiders bruk. Belägen i en tidigare ägogräns. Ändrad disposition av information i KMR.	Fig 3

Figur 2. Utdrag ur Terrängkartan med utredningens belägenhet markerad. Skala 1:50 000.
Källa: Lantmäteriet

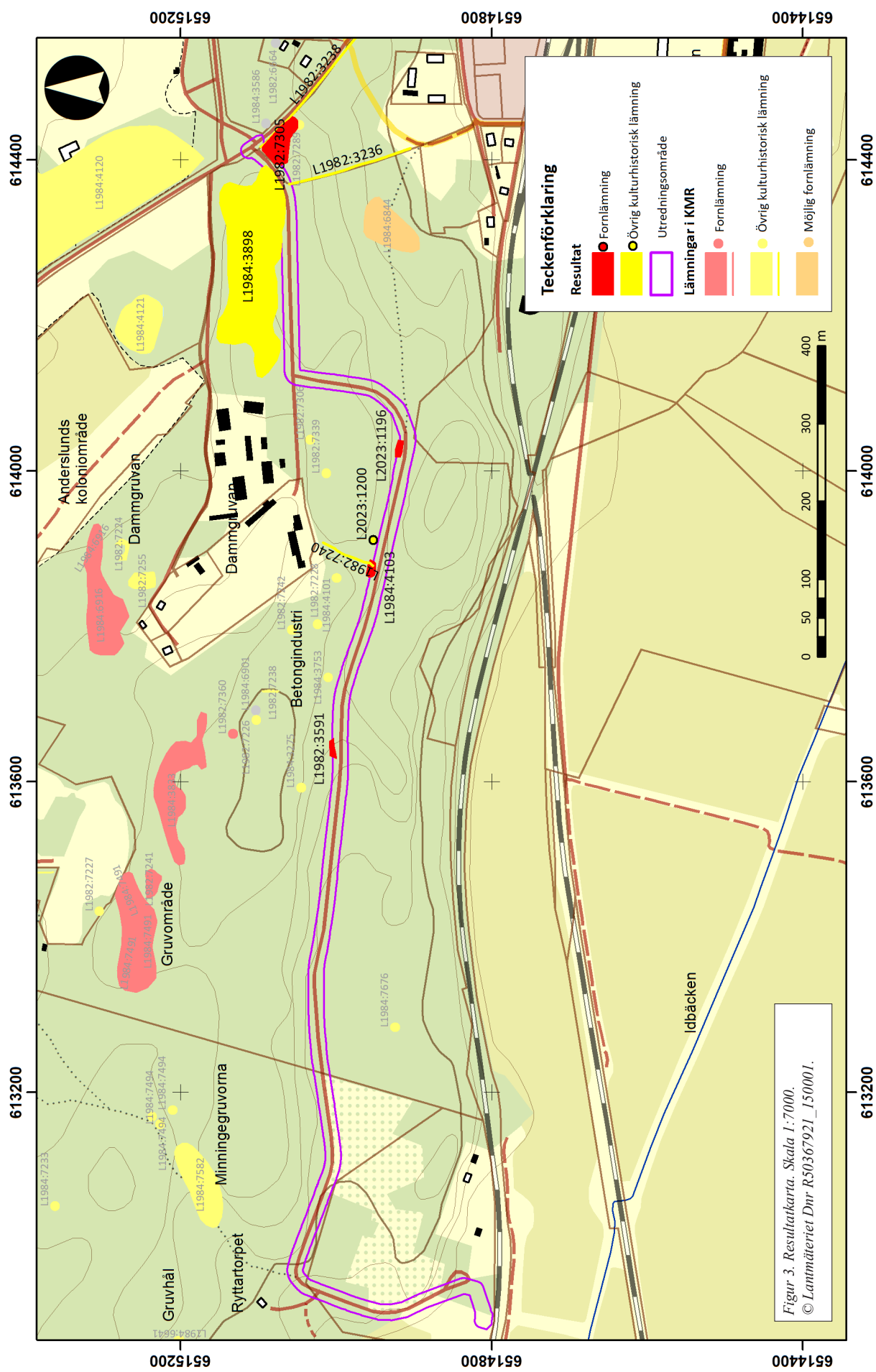
Objnr	Lämningsnr	Lämningsstyp	Källa	Antikvarisk bedömn.	Kommentar	Fig/Bilaga
	L1982:7305	Boplats	KMR, Besiktning	Fornlämning	Ändrad disposition av information i KMR.	Fig 3
	L1984:3898	Småindustri- område	KMR, Kart & arkivstudier	Övrig kulturhistorisk lämning	Bedöms inte som äldre tiders bruk och antas inte ha tillkommit före år 1850.	Fig 3
	L1984:4103	Gruvområde	KMR, Kart & arkivstudier	Fornlämning	Den antikvariska bedömningen grundar sig på att de omgivande gruvmiljöerna varit i drift från 1700-talets andra hälft och framåt i tid. Gruvområdet har tidigare bedömts ha ålderdomlig karaktär (se Beckman-Thoor 2013, s. 26) Stenmuren (L1982:7240), som ligger i en ägogräns år 1801, har raserats vid upptagningen av gruvhålet. Förändrad utbredning, lokalisering (ny inmätning med RTK/GPS) och beskrivning. Övrig information har registrerats enligt praxis i KMR.	Fig 3
100	L2023:1196	Boplats	Rutgrävning	Fornlämning	Fynd av lite drygt 20 splitter & avslag av kvarts och 35 fragment neolitisk keramik, varav ett antal hade dekor i form av gropar och snedställda streck.	Fig 3/Bil 3
101	L2023:1200	Husgrund, historisk tid	KMR, Besiktning	Övrig kulturhistorisk lämning	En källargrund. Bedöms inte som äldre tiders bruk och förmodas inte ha tillkommit före år 1850.	Fig 3

Förkortningar och förklaringar

LMM - Lantmäterimyndigheternas arkiv (www.historiska.kartor.lantmateriet.se)

LMS - Lantmäteristyrelsen arkiv (www.historisk.kartor.lantmateriet.se)

KMR - Kulturmiljöregistret (www.raa.se)

Fornlämningar

De lämningar som har bedömts som fornlämningar omfattas av tre stenåldersboplatser och ett gruvområde. *Boplatserna* bedöms utifrån topografisk belägenhet och fyndmaterialets karaktär generellt höra hemma i neolitikum. Genom de fynd av keramik som tidigare framkommit inom lämningen L1984:3591 och de som påträffades inom den nypåträffade fornlämningen L2023:1196 kan den förstnämnda med stor sannolikhet knytas till *tidigneolitikum* och den senare till *mellan-neolitikum*.

Keramikmaterialet inom L2023:1196 uppvisade en struktur som kan beskrivas som porös, vilket innebär att det haft en magring av kalksten eller ben. Två av fragmenten var ornerade med *kärlväggsgropar* och två andra var dekorerade med *lutande streck* strax under mynningen. På en av mynningsskärvorna fanns ytterligare streck, i form av *en kryss- eller möjligen V-dekor*, på själva mynningskanten. Sammantaget påminner keramiken om *gropkeramik* av *Fagervik III/IV typ*, vilken generellt brukar dateras till tiden mellan cirka 3300 och 2600 f. Kr (jfr Edenmo et al. 1997, s. 178, 184).

I jämförelse med sedan tidigare kända gropkeramiska lokaler i Nyköpingsområdet har boplatserna L2023:1196 en avvikande topografisk belägenhet då den ligger mellan 35 och 40 meter över dagens havsnivå. Ett kännetecken för fornlämningslokaler med keramik från faserna Fagervik III och IV brukar annars vara att de är återfunna cirka 25 meter över havet i den här delen av Södermanland. Avvikelsen är intressant och väcker frågor kring strandbundenhet, materiell kultur och brukandet av landskapet under såväl tidig- som mellan-neolitikum.

Figur 4. På en av keramiskärvorna inom L2023:1196 syntes svaga snedställda streck på mynningskanten. Foto: Patrik Gustafsson Gillbrand 2023, Sörmlands Arkeologi AB.

Gruvområdet består av ett gruvhål och en skärpning (L1984:4103). Tidigare ingick även en källargrund i lämningen, men då den var belägen mer än 20 meter från de övriga lämningarna har den i samband med utredningen registrerats som en enskild lämning i KMR (se L2023:1200). Lämningen bedöms uppfylla de överordnade rekvisiten, det vill säga att det är en lämning efter människors verksamhet under forna tider, som har tillkommit genom äldre tiders bruk och som är varaktigt övergiven. Den antas också ha tillkommit före år 1850, då de omgivande gruvmiljöerna vid Dammgruvan och västerut har varit i bruk under olika perioder från mitten av 1700-talet och framåt i tid. Längs med samma malmförande streck finns ytterligare gruvområden på vägen mot Rytartorpet och i en fördjupningstudie över gruvmiljöerna vid Dammgruvan bedömdes gruvhålet ha en ålderdomlig karaktär (Beckman-Thoor 2013, s. 26).

Övriga kulturhistoriska lämningar

De övriga kulturhistoriska lämningarna utgörs av *hågnader*, *en husgrund från historisk tid* och ett *småindustriområde*. Vad gäller hågnaderna, så utgörs samtliga av *stenmurar* och alla kan knytas till ägo gränser. Två av dem hör samman med gården Magniberg (L1982:3236 & L1982:3238). Bebyggelsen uppfördes på Nyköpings stads utägor för att fungera som bruks-herrgård för ett nystartat sockerbruk och ett befintligt tegelbruk under andra hälften av 1700-talet (Josephson 1983). På en karta med tillhörande texter från år 1780 framgår det att gårdstomten omgärdas av stenmurar, "*Magnibergs uppodlingsmark inom stenmurarne hvaraf en del är nog bergachtig*" (LMS akt C57-1:10 år 1780). Stenmurarna markerar även idag gränsen för den nuvarande fastigheten och är således fortfarande i bruk.

Den tredje stenmuren (L1982:7240) går i en gräns som kan ses på uppmätningar över den bortarrenderade delen av Nyköpings stads utmark från år 1801 och Nyköpings stads ägor från år 1861 (LMM akt 04-nys-13, år 1801 & LMS akt C57-1:34, år 1861). I inledningen av 1800-talet utgör stenmuren en del av gränsen mellan den mark som då arrenderades av *Kakelugnsmakaren Berggren* och *Stadens utmarksägor* (LMM akt 04-nys-13, år 1801). Under början av 1860-talet är den en del av ägo gränsen mellan *Oscarsberg* och den så kallade *Utmarksdelen mellan Chatrineberg, Magniberg, Dammgrufvumarken och Lilla Släbro äng* (LMS akt C57-1:34, år 1861 & LMM akt 04-nys-58, år 1861, s. 39ff & s. 47ff). Gränsen har inte återfunnits i tillgängligt historiskt kartmaterialet vare sig före eller efter de angivna årtalen (se tex LMS akt C57-1:6, år 1696, Rak id J112-56-5, år 1897-1901, Rak id, J133-9H3d60, år 1960).

De resterande lämningarna omfattas av en husgrund, historisk tid (L2023:1200) och ett småindustriområde (L1984:3898). *Husgrunden* utgörs av en *källargrund*,

ingrävd i en moränslänt, med delvis bevarade kallmurade partier i nordöst. Användningsområdet för källaren är oklart, den bedöms inte som äldre tiders bruk och antas inte ha tillkommit före år 1850. *Småindustriområdet* omfattar en större yta med spår efter sammanlagt tolv *stenbrott* tillsammans med tre *grustäcker*. Lämningen kan möjligen ses i samband med den nuvarande betongindustrin, eller den tidigare murbruksfabriken som funnits i området (Rak id, J133-9H3d60, år 1960). Sten- och grusmaterial kan också ha brutits på utmarken till staden för att användas till diverse byggnationsarbeten under senare tid. I nära anslutning ligger till exempel den Nya kyrkogården, vilken började anläggas på den tidigare kampementsplatsen år 1908 (www.svenskakyrkan.se/nykoping). Lämningen bedöms inte som äldre tiders bruk och antas inte ha tillkommit före år 1850.

Topografi & kulturmiljö

Vägen och utredningsområdet sträcker sig från öster till väster genom ett skogsbevuxet höjdparti med hållmark och berg i dagen. Bergsryggen avgränsar Nyköping åt norr och i berget finns stråk av järnmalm vilket har gett upphov till gruvbrytningen i området. I det här sammanhanget kan såväl Dammgruvan som Minningegruvorna nämnas. Slutningarna domineras av morän med inslag av sandiga fickor. I väster finns också områden med sankare mark och ned mot järnvägen och transformatorstationen utgörs jordarten av silt och lera (Geologiska kartbladet Nyköping SV, Ae nr 11). Norr om det skogsklädda bergsområdet sträcker sig Nyköpingsåns dalgång och söder om detsamma utgörs terrängen av flack uppodlad åkermark på ömse sidor om Idbäcken. Utredningsområdet ligger på nivåer

mellan cirka 10 och 45 meter över havet där de lägsta partierna återfinns i väster och de högre liggande områdena i öster.

Kulturhistoriskt präglas miljön framför allt av den gruvbrytning som pågått periodvis i området från mitten av 1700-talet och fram till år 1944, då sen senaste provbrytningen ägde rum vid Rytartorpet (Beckman-Thoor 2013, s. 26). I området norr om utredningsområdet finns flera exempel på gruvområden, vilka innehåller såväl gruvhål, som skärpningar, gråbergsvarp och jordrymningar (tex L1984:7491, L1984: 3833 & L1984:6916). Enstaka gruvhål, ibland tillsammans med ett gråbergsvarp, förekommer också, till exempel L1984:7360 och L1984:3275. Miljön innehåller även spår efter både täktverksamhet (grus/sand & lera) och stenbrott, vilka bland annat kan ses i samband med den tidigare murbruksfabriken, idag en betongindustri, som finns i området. Lämningarna kan också höra ihop med byggnationsarbeten i närområdet och tidigare tegelbruk/industrier som en gång varit verksamma i området (se tex L1984:3898, L1984:4121, & L1982:7224).

Före utredningens genomförande fanns två kända stenålderslokaler i anslutning till utredningsområdet (L1982:3591 & L1982:7305). Den förstnämnda innehåller fynd av slagen flinta, ett par fragment keramik av tidigneolitiska karaktär samt spridda förekomster av skärvig och skörbränd sten. Inom den andra utgörs fyndmaterialet av slagen och bearbetad kvarts tillsammans med skärvig sten (KMR). Lämningarna är belägna mellan 35 och 40 meter över havet, vilket innebär att det finns en bakre tidsgräns för när de tidigast kan ha tagits i bruk, nämligen vid inledningen av neolitikum (ca 4000 f. kr). Dessförinnan fanns inte marken tillgänglig utan låg under vatten.

Figur 5. Rutgrävningen genomfördes inte i det bästa vädret. Bilden är tagen från SSÖ.
Foto: Patrik Gustafsson Gillbrand 2023,
Sörmlands Arkeologi AB.

Utvärdering

Den arkeologiska utredningen har klargjort om fornlämningar kommer att beröras av arbetsföretaget, varför syftet med uppdraget anses vara uppfyllt. Utfallet vad gäller lämningstyper och antal avspeglade i stort sett det förväntade, med tanke på utredningsområdets storlek och att delar av området varit föremål för en arkeologisk utredning år 2013.

Då endast en fastighet kom att beröras av markningrepp, uppstod inga problem med marktillträdet. Kommunikationen med såväl Länsstyrelsen som Trafikverket har fungerat bra under ärendets gång.

Referenser

- Andersson, Fredrik & Svensson, Ingeborg. 2020. *Ostlänken, delen Väg 625 - Vretaån*. Kompletterande utredning etapp 1 & arkeologisk utredning etapp 2. Kila, Lunda och Stigtomta socken, Nyköpings kommun, Södermanland, Södermanlands län. *SAU Rapport 2020:14*. Uppsala.
- Beckman-Thoor, Karin. 2013. *Gruvmiljöer vid Dammgruvan*. Anderslund 1:4, Nyköpings socken & kommun, Södermanlands län. Arkeologisk utredning. *Kraka Kulturmiljö Rapport 2013:2*.
- Beckman-Thoor Karin & Färjare, Anette. 2015. *Ostlänken. Delen Sillekrog - länsgräns Stockholms län*. Trosa-Vagnhärads och Västerljungs socknar, Trosa kommun, Södermanland. Arkeologisk utredning etapp 1. *Kraka Kulturmiljö Rapport 2015:2*.
- Beckman-Thoor, Karin. 2018. *Ostlänken. Från Kumla till Lundby*. Trosa-Vagnhärads socken, Trosa kommun, Södermanland. Arkeologisk utredning etapp 2. *Kraka kulturmiljö rapport 2018:10*.
- Beckman-Thoor, Karin. 2023. *Ostlänken. Från Kumla till Silleskogen*. Trosa-Vagnhärads och Västerljungs socknar, Trosa kommun, Södermanland. Kompletterande arkeologisk utredning. *Kraka Kulturmiljö Rapport 2023:1*. Stockholm.
- Björklund, Samuel och Hed Jakobsson, Anna. 2015. *Ostlänken. Delen Sjösa - Sillekrog*. Tystberga, Bogsta och Lästringe socknar, Nyköpings kommun, Södermanlands län. Arkeologisk utredning etapp 1. *Arkeologikonsult Rapport 2015:2821*.
- Bondesson, Wivianne. 2015. *Ostlänken. Delen väg 608 - länsgräns Östergötland*. Södermanlands län, Nyköpings kommun, Kila, Lunda och Stigtomta socknar. Arkeologisk utredning, Etapp 1. *RAÄ UV Mitt Rapport 2015:47*. Stockholm.
- Bondesson, Wivianne. 2021. *Ostlänken. Sträckan Uttersjön-Skavsta*. Södermanlands län, Södermanland, Nyköpings kommun, Svärta och Helgona socknar. Arkeologisk utredning, etapp 2 *Arkeologerna SHM Rapport 2021:32*.
- Celin, Ulf & Michel Guinard. 2022. *Ostlänken, delen väst om Skavsta*. Stigtomta socken, Nyköpings kommun, Södermanland, Södermanlands län. Kompletterande utredning etapp 1 och 2. *SAU Rapport 2022:9*. Uppsala.
- Digitala fastighetskartan tillhandahållen genom Trafikverket*.
- Edenmo, Roger, Larsson, Mats, Nordqvist, Bengt & Olsson, Eva. 1997. *Gropkeramikerna-fanns de? I: Regionalt och interregionalt. Stenåldersundersökningar i Syd- och Mellansverige*. RAÄ, Avdelningen för arkeologiska undersökningar. Skrifter nr 23. Red. Mats Larsson & Eva Olsson. Stockholm
- Jordartsskartan. Ser Ae. nr 11. Geologiska kartbladet Nyköping SV*. Sveriges Geologiska Undersökningar, SGU. Stockholm 1972. (www.sgu.se/geologagret/se/GeoLagret/)
- Josephsson, Magnus. 1983. *Magniberg I: Sörmlandsbygden 1983*. Södermanlands hembygdsförbunds årsbok. Nyköping.
- Järnvägsutredning. Ostlänken, sträckan Järna – Norrköping (Loddbys). En del av Götalandsbanan. Slutrapport. Mars 2010*. Banverket.
- KMR - Kulturmiljöregistret (www.raa.se)
- Lista med lämningstyper och rekommenderad antikvarisk bedömning. Version 5,0 (2021-02-01)*. Riksantikvarieämbetet. (www.raa.se/fornreg)
- LMM - Lantmäterimyndigheternas arkiv.
- LMS - Lantmäteristyrelsens arkiv.
- Norrgren Hampus. 2022. *Fortsatta utredning inför Ostlänken. En kompletterande arkeologisk utredning inför Ostlänkens fortsatta planering*, Tystberga och Svärta socknar, Nyköpings kommun, Södermanlands län. *Arkeologikonsult Rapport 2022:3518*.
- RAK - Rikets allmänna kartverks kartarkiv.
- SGU - Sveriges geologiska undersökning, Gruvkartor (www.sgu.se/gruvkartor/)
- Svenska Kyrkan, Nyköping, Nya kyrkogården* (www.svenskakyrkan.se/nyköping/nya_kyrkogarden_ny). Besökt 230526.

Svensson, Ingeborg & Svensson Henniuss, Jonas. 2015. *Ostlänken. Delen Stigtomtavägen (väg 608) – Sjösa, Sörmlands museum, Arkeologiska meddelanden 2015:01*. Nyköping.

Arkiv

Lantmäteriet, Historiska kartor, Lantmäterimyndigheternas arkiv (LMM) (www.lantmateriet.se/)

Akt 04-nys-13. Mätning, Nyköpings stad, Södermanlands län, år 1801.

Akt 04-nys-58. Ägomätning av Nyköpings stadsägor, Södermanlands län. År 1861.

Lantmäteriet, Historiska kartor, Lantmäteristyrelsens arkiv (LMS) (www.lantmateriet.se/)

Akt C57-1:6. Geometrisk avmätning, Nyköpings stad, Södermanlands län. Upprättad av Erik Nilsson Agner, år 1696.

Akt C57-1:10. Avmätning av stadens västra åkertäppor, Nyköpings stad, Södermanlands län. Upprättad av Gotthard Vahlström, år 1780.

Akt C57-1:34. Karta över stadens täppor och samtliga ägor, Nyköpings stad, Södermanlands län. Upprättad av Adolf Ferdinand Helander, år 1861.

Lantmäteriet, Historiska kartor, Rikets allmänna kartverks kartarkiv (RAK) (www.lantmateriet.se/)

Ekonomiska kartan, Nyköping, 9H3d60, år 1960, Rak-id, J133-9H3d60,

Häradsekonomiska kartan, Nyköping 56-5, år 1897-1901, Rak-id J112-56-5.

Administrativa uppgifter

Projektnummer Sörmlands Arkeologi AB: 2226

Länsstyrelsens dnr: 431-4131-2022

Tid för undersökningen: 2023-02-15 & 2023-04-05.

Personal: Patrik Gustafsson Gillbrand & Ingeborg Svensson

Län: Södermanland

Kommun: Nyköping

Socken: Nyköping & Nikolai

Fastighet: Anderslund 1:4, Nyköping Minninge 1:3 & 10:2

Belägenhet: Öst N 614413 E 6515110

Väst N 612903 E 6514806

Koordinatsystem: SWEREF99 TM

Höjdsystem: RH 2000

Utredningsområde: 38 300 m²

Inget analogt dokumentationsmaterial utöver rapporten föreligger. Digital dokumentation förvaras hos Sörmlands Arkeologi AB i väntan på meddelande från ATA angående rutiner för leverans av digitalt material.

Inga fynd tillvaratogs.

Bilagor

Bilaga 1, Objektsbeskrivningar

L1982:3236, Hägnad. Stenmur, ca 160 m l (SSO-NNV), 1,2-1,5 m br och 1,3 m h. Lagd i tre till fyra skikt av delvis tillhuggna stenar 0,3-0,8 m st. Stenmuren omnämns i texten till en karta från år 1780 där den omgärdar Magnibergs uppodlingsmark (LMS akt C57-1:10). Belägen i skogsmark och tomtmark. **Övrig kulturhistorisk lämning.** (se Resultatkarta figur 3)

Stenmuren fotograferad från N. Foto: Patrik Gustafsson Gillbrand 2023, Sörmlands Arkeologi AB.

L1982:3238, Hägnad. Stenmur, ca 340 m l (NV-SO), 1 m br och intill 1 m h av 0,3-1 m st stenar, mestadels rundade. Stenmuren omnämns i texten till en karta från år 1780 där den omgärdar Magnibergs uppodlingsmark (LMS akt C57-1:10). Belägen i skogsmark och tomtmark. **Övrig kulturhistorisk lämning.** (se Resultatkarta figur 3)

Stenmuren fotograferad från N. Till höger i bild ligger boplatsen L1982:7305. Foto: Patrik Gustafsson Gillbrand 2023, Sörmlands Arkeologi AB.

L1982:3591, Boplats, ca 26x10 m st (Ö-V), ca 35 möh. Inom boplatsen påträffades 2 avslag av flinta, 2-3 fragment keramik av tidigneolitisk karaktär och spridda förekomster av skörbränd/skärvig sten. Fyndmaterialet påträffades i markskador och i vägslänten. Belägen i skogsmark. Sand. **Fornlämning.** (se Resultatkarta figur 3)

L1982:7240, Hägnad. Stenmur, ca 70 m l (NNO-SSV), ca 1 m br och intill 1 m h. Bestående av tre till fyrsiktigad stenpackning av 0,3-0,8 m st stenar. Stenmuren går i brant terräng och slingrar sig fram. I den S delen går den över kanten på ett gruvhål. Den tidigare gränsen där stenmuren gått återfinns på kartor från år 1801 och 1861 (akt 04-nys-13 & LMS akt C57-1:34). Belägen i skogsmark. **Övrig kulturhistorisk lämning.** (se Resultatkarta figur 3)

Stenmuren fotograferad från SSÖ. Foto: Ingeborg Svensson 2023, Sörmlands Arkeologi AB.

L1982:7305, Boplats, ca 60x30 m st (NV-SO), ca 35 möh, bestående av en sandig avsats. Vid sökschaktning framkom slagen och bearbetad kvarts, varav en möjlig pilspets, tillsammans med skärvig sten. Belägen i skogsmark. **Fornlämning.** (se Resultatkarta figur 3)

L1984:3898, Småindustriområde. Område med stenbrott och grustäkter, 270x70 m (Ö-V) bestående av 12 stenbrott och 3 grustäkter. Stenbrotten är från 1x1- 70x25 m stora och 0,6-3 m dj. Grustäktorna är från 7x3 - 40x7 m stora och 0,4-0,8 m dj. 1- Stenbrott, 3x2 m (NV-SÖ) och 0,6 m dj. Huggna kanter i S och V. Belägen på Ö sidan av bergshöjd.; 2- Stenbrott, 5x4 m (Ö-V) och 0,9 m dj. ; Stenbrott, 1x1 m och 0,9 m dj. Belägen i bergsbrant mot NNO.; 3- Stenbrott, 7x2-3 m (NV-SO) och intill 1, 8 m dj. Djupast i S kanten. Belägen på N kanten av bergshöjd.; 4- Stenbrott, 4x2-4 m och intill 0,9 m dj. Belägen på krön av bergshöjd.; 5- Stenbrott, 14x9 m (Ö-V) och intill 1,5 m dj. ; 6- Stenbrott, 85x25-30 m (Ö-V) och intill 3 m dj. Belägen på bergskrön.; 7- Stenbrott, 5x3 m (N-S), intill 1,5 m dj.; 8- Stenbrott, 12x3 (Ö-V) intill 1,5 m dj. Belägen i N- sluttning av berg.; 9- Stenbrott, 50x40 m (Ö-V), intill 4 m dj. Öppning i N, djupast i S. I S har dumpats fyllnadsmassor av jord, gränsen är här något otydlig.; 10- Stenbrott, 45x20 m (Ö-V), intill 1,5 m dj.; 11- Stenbrott, 70x25 m (Ö-V) och intill 1,5 m dj. Belägen på S sidan av bergskrön, N om väg. 12- Grustäkt, 7x3 m (NV-SÖ) och 0,4-0,8 m dj. Belägen i sluttning mot norr.; 13- Grustäkt, 40x7 m (Ö-V), bestående av 5-10 oregelbundna gropar, 3-6 m stora och intill 0,6 m dj. Någon av förhöjningarna kan utgöra skrotsten från stenbrottet. ; 14- Grustäkt, 12x5 m (Ö-V) intill 0,4 m dj. Består av oregelbundna gropar och grushögar. Beläget i skogsmark. **Övrig kulturhistorisk lämning.** (se Resultatkarta figur 3)

L1984:4103, Gruvområde, ca 22x10 (Ö-V) bestående av 1 gruvhål och 1 skärpning. Gruvhålet är oregelbundet, ca 4x3 m st (N-S), ca 1,5-3,5 m dj och delvis vattenfylt. 7 m V om gruvhålet är: Skärpning, ca 5x3 m (NÖ-SV) st och ca 0,5-0,6 m dj. Omedelbart S om gruvhålet ligger rester efter stenmuren (L1982:7240) som bör ha rivits i samband med att gruvhålet togs upp. Beläget i skogsmark. **Fornlämning** (se Resultatkarta figur 3)

Gruvhålet fotograferat från SÖ. Foto: Ingeborg Svensson 2023, Sörmlands Arkeologi AB.

Obj 100/L2023:1196, Boplats, ca 20x10 m (Ö-V) ca 35 m ö h. Inom boplatsen påträffades 24 avslag och splitter av kvarts, 1 splitter vulkanit, 35 fragment keramik och inslag av skärvig sten. Keramikmaterialet omfattade både mynnings- /bukbitar och fyra av fragmenten hade dekor i form av gropar och streck. Utifrån karaktär och dekor bedöms keramikerna som Fagervik III/IV dvs mellanneolitikum och gropkeramisk kultur. Fyndmaterialet påträffades i samband med rutgrävning. Belägen i skogsmark. *Provrutor med lämningsindikation: R527, R529-531. Fornlämning.* (se Resultatkarta figur 3 & rutplan bilaga X)

Till vänster påträffat fyndmaterial från ruta 527 (kvarts och 1 splitter vulkanit) och till höger fyndmaterial från ruta 530 (kvarts).

Till vänster fyndmaterial från ruta 529 (kvarts) och till höger keramikerna som framkom i ruta 531..

Obj 101/L2023:1200, Husgrund, historisk tid. Jordkällare, 5x4 m (N-S), ingrävd i moränbacke. Delvis synliga kallmurade väggar, 0,5-1,5 m h, av 0,3–0,4 m st stenar. Ingång i S. Ingick tidigare i gruvområde L1984:4103. Belägen i skogsmark. **Övrig kulturhistorisk lämning.** (se Resultatkarta figur 3)

Bilaga 2. Rutlista

L nr	Rut nr	Storlek (m)	Djup (m)	Huvudinnehåll	Fynd	Övrigt
2023:1196	527	1 x 1	0,35	Grågul sand	2 avslag i kvarts 9 splitter i kvarts 1 splitter i vulkanit	Påförda massor (sand). Ursprunglig markyta återfannas 0,25 m under nuvarande markyta.
2023:1196	528	1 x 1	0,32	Grågul sand	Inga fynd	Påförda massor (sand). Ursprunglig markyta återfanns 0,25 m under nuvarande markyta.
2023:1196	529	1 x 1	0,30-0,40	Grågul sand Inslag av skärvig sten	1 avslag i kvarts 6 splitter i kvarts	Påförda massor (sand). Ursprunglig markyta återfanns 0,23 m under nuvarande markyta. I botten större stenar
2023:1196	530	1 x 1	0,35-0,45	Grågul sand Enstaka skörbränd sten	2 avslag i kvarts 4 splitter i kvarts	Påförda massor i S (sand) men inte i N. I S återfanns ursprunglig markyta 0,25 m under nuvarande markyta. I botten något grusig sand.
2023:1196	531	1 x 1	0,15	Brungul sand.	35 fragment keramik varav 2 mynningsbitar med snedställda streck under & på kanten, 2 bukbitar med gropar	Opåverkad av vägslänt, ingen påförd sand. Keramiken framkom direkt under vegetationsskiktet. Ytterligare keramik kvarliggert i rutan.

Bilaga 3. Rutplan

